

Even wat meningen peilen is te makkelijk

Burgers laten meepraten over hoogtes van straffen is zinvol. Maar de burgerpanels van OM-baas Harm Brouwer geven te oppervlakkige informatie.

1 juli 2009, 0:00

Het Openbaar Ministerie zoekt draagvlak voor de strafmaat. Harm Brouwer, voorzitter van het college van procureurs-generaal, legde maandag uit waarom hij 'burgerpanels' raadpleegt over straffen die het OM moet eisen. Al neemt hij niet alle wensen van burgers over: tegen hun wens in blijft hij de noodzaak van taakstraffen onderstrepen. Hun wens om agressie bij verkeersdelicten zwaarder te straffen, acht hij wél zinnig.

Het OM zoekt al langer de dialoog met de samenleving, en dat is een goede zaak. Het kan zich niet veroorloven systematisch te licht of juist te zwaar te reageren op criminaliteit. De strafrechtelijke reactie dient aan te sluiten op wat in de samenleving leeft.

Het OM liet het Verwey Jonker instituut onderzoeken of de de 'standaardeisen' als redelijk worden ervaren. Dat enquêteonderzoek sluit echter niet aan bij wat doorgaans in burgerpanels wordt gedaan. Er is simpelweg gevraagd naar bestaande meningen, zonder input van informatie. Dit soort enquêtes, die enkel 'de mening' van de burger op het spoor willen komen kunnen bijdragen aan een vermindering van de publieke opinie. Illustratief daarvoor zijn de 'hapsnap'-antwoorden die uit de enquêtes van Maurice de Hond.

Wie enkel stereotiepe beelden boven water haalt, laat de genuanceerde meningen die burgers ook wel degelijk hebben, niet aan bod komen. Politici en beleidsmakers gaan al te vaak af op de 'voor de vuist weg' suggesties uit de polls.

De taakstraf wordt zo al snel afgeschreven, omdat nu eenmaal het beeld heerst dat die veel te 'licht' zou zijn. Maar hoe zou het burgerpanel

geantwoord hebben als het de informatie had dat sommige groepen daders een taakstraf wel degelijk als 'zwaar' ervaren, bijvoorbeeld daders met een vaste baan? Weet het burgerpanel dat het alternatief (celstraf) ook nadelig effect heeft?

Zeker als het gaat om richtlijnen van het OM schieten enquêtes tekort. Eerst is het nodig de hele bandbreedte van het delict in kwestie te overzien, de ontwikkelingen daarbinnen maar bijvoorbeeld ook de gevolgen die sancties teweeg brengen in het leven van daders en hun families. Vragen beantwoorden over OM-richtlijnen vereist dus inzichten in het hele sanctiestelsel en daarvan hebben burgers weinig kaas gegeten.

Het is dus niet altijd zo dat burgers *altijd* goed kunnen meepraten over strafrecht, zoals Brouwer suggereert. Voor het vaststellen van schuld in juryrechtspraak is dat ongetwijfeld zo. Juryleden krijgen tijdens de zittingen veel achtergrondinformatie en kunnen de zaak net zo goed doorgronden als een professional. Sterker: uit Amerikaans onderzoek blijkt dat zij dat vaak beter kunnen omdat ze sceptischer staan ten opzichte van het vooronderzoek van de politie. Maar als het gaat om de werking van het sanctiesysteem en de impact van straffen liggen de zaken anders.

Toegegeven: burgers laten zich niet meer aan de zijlijn manoeuvreren en slikken rechterlijke uitspraken niet voor als zoete koek. In weerwil van de juridische orthodoxie – die het strafrecht van 'volkse smetten' wil vrijwaren – is het betrekken van burgers in principe een goede zaak.

Dan moet het wel goed gebeuren, bijvoorbeeld door middel van een 'strafadviespanel' zoals in Engeland bestaat. Daarin adviseren burgers samen met professionele juristen over de strafvorderingrichtlijnen – en wel op basis van grondige kennis. Het mooie van die panels is dat burgers er in aanraking komen met de moeilijkheden waarmee de strafrechtspleging worstelt en de geringe mogelijkheden van het strafrechtelijke systeem om misdaad te bestrijden. Ze krijgen op die manier een beter beeld wat het OM doet en kan doen.

Ook een klankbordgroep van 250 mensen uit het strafrechtelijke veld – zoals Brouwer voorstelt – is een goed idee omdat 'doeners' die met strafteuitlegging te maken hebben veel informatie kunnen aanreiken.

Een ander interessant voorbeeld vormen de *deliberative polls* waarin aselect gekozen burgers gedurende twee dagen de kans krijgen hun mening te vormen, op basis van wat experts aanreiken. De zwaardere straffen van de laatste decennia, en de gevolgen van sancties (zoals het verwoestende effect op gezinnen) kunnen dan óók worden besproken. Uit sommige onderzoeken blijkt dat burgers daardoor hun mening nuanceren. Ze twijfelen sterker aan het nut van celstraffen en willen meer geld investeren in gezinsondersteuning en gedwongen hulp.

Bas van Stokkom schreef 'Rituelen van beraadslaging; over burgerbestuur en burgerberaad'. Amsterdam University Press.